

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)
den 13 december 2007^{*}

I mål C-408/06,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Bundesfinanzhof (Tyskland) genom beslut av den 13 juli 2006, som inkom till domstolen den 5 oktober 2006, i målet

Landesanstalt für Landwirtschaft

mot

Franz Götz,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen),

sammansatt av avdelningsordföranden A. Rosas samt domarna U. Löhmus, J. Klučka, P. Lindh och A. Arabadjiev (referent),

^{*} Rättegångsspråk: tyska.

generaladvokat: M. Poiares Maduro,

justitiesekreterare: handläggaren B. Fülöp,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 19 september 2007,

med beaktande av de yttranden som avgetts av

- Landesanstalt für Landwirtschaft, genom P. Gorski och N. Vogl, båda i egenskap av ombud,
- Franz Götz, genom H. Zaisch, Steuerberater,
- Tysklands regering, genom M. Lumma och C. Blaschke, båda i egenskap av ombud,
- Förenade kungarikets regering, genom T. Harris, i egenskap av ombud, biträdd av P. Harris, barrister,
- Europeiska gemenskapernas kommission, genom D. Triantafyllou, i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 4.5 i rådets sjätte direktiv 77/388/EEG av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter – Gemensamt system för mervärdesskatt: enhetlig beräkningsgrund (EGT L 145, s. 1; svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 28), i dess lydelse enligt rådets direktiv 2001/4/EG av den 19 januari 2001 (EGT L 22, s. 17) (nedan kallat sjätte direktivet), liksom av punkterna 7 och 12 i bilaga D till detta direktiv.
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Landesanstalt für Landwirtschaft (den delstatliga myndigheten för jordbruk, nedan kallad Landesanstalt) och Franz Götz, angående en faktura för försäljning av en referenskvantitet för leverans av komjölk (nedan kallad referenskvantitet för leverans) som utställts av Landesanstalt utan att på denna separat ange mervärdesskatten.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

- 3 Artikel 4 i sjätte direktivet har följande lydelse:

”1. Med ’skattskyldig person’ avses varje person som självständigt någonstans bedriver någon form av ekonomisk verksamhet som anges i punkt 2, oberoende av syfte eller resultat.

2. De former av ekonomisk verksamhet som avses i punkt 1 skall omfatta alla verksamheter av producenter, återförsäljare och personer som tillhandahåller tjänster, däribland gruvdrift och jordbruksverksamhet samt verksamhet inom fria yrken. Utnyttjande av materiella eller immateriella tillgångar i syfte att fortlöpande vinna intäkter därav skall likaså betraktas som ekonomisk verksamhet.

...

5. Stater, regionala och lokala myndigheter och övriga offentligrättsliga organ anses inte såsom skattskyldiga när det gäller verksamhet eller transaktioner som de utför i sin egenskap av offentliga myndigheter, även om de i samband härmed uppbär avgifter, arvoden, bidrag eller inbetalningar.

När de genomför sådana verksamheter eller transaktioner, skall de dock ändå betraktas som skattskyldiga personer med avseende härpå, om det skulle leda till konkurrenssnedvridning av viss betydelse, ifall de behandlades som icke skattskyldiga personer.

Dessa organ skall i vart fall betraktas som skattskyldiga personer när det gäller de verksamheter som är förtecknade i bilaga D, såvida de inte genomförs i försumbart liten skala.

Medlemsstater kan betrakta sådana verksamheter av dessa organ som är undantagna enligt artikel 13 eller 28 såsom verksamheter som de bedriver i egenskap av myndigheter.”

- 4 De transaktioner som räknas upp i punkterna 7 och 12 i bilaga D till sjätte direktivet är följande: ”Verksamhet som stödorgan för jordbruket bedriver i enlighet med förordningar om en gemensam organisation av marknaden för dessa varor” och ”[d]rift av personalbutiker, kooperativ och industrimatsalar och liknande enheter”.
- 5 Det skall slutligen påpekas att bakgrunden till målet vid den nationella domstolen är rådets förordning (EEG) nr 3950/92 av den 28 december 1992 om införande av en tilläggsavgift inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter (EGT L 405, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 47, s. 159), i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 2028/2002 av den 11 november 2002 (EGT L 313, s. 3) (nedan kallad förordning nr 3950/92).

Den nationella lagstiftningen

Lagen om genomförande av de gemensamma marknadsorganisationerna

- 6 Enligt 8 § stycke 1 i lagen om genomförande av de gemensamma marknadsorganisationerna (Gesetz zur Durchführung der gemeinsamen Marktorganisationen, BGBl. 1995 I, s. 1147) är det tillåtet att genom förordning fastställa bland annat förfarandet med att överföra referenskvantiteter för leverans.

Förordningen om tilläggsavgifter

- 7 Förordningen om tilläggsavgifter (Zusatzabgabenverordnung) av den 12 januari 2000 (BGBl. 2000 I, s. 27) (nedan kallad ZAV) innehåller i synnerhet, i dess lydelse som är tillämplig i målet vid den nationella domstolen, följande bestämmelser:

”7 § Ny reglering av överföringssystemet

1. ... Referenskvantiteter för leverans kan oberoende av mark överföras i enlighet med styckena 2 och 3 liksom med 8–11 §§ ...

8 § Reglerad överföring mot vederlag av referenskvantiteter för leverans

1. Överföring av referenskvantiteter för leverans enligt 7 § första stycket andra meningen skall, förutom i de fall som avses i 7 § andra och tredje styckena, vid arv enligt 7 § första stycket andra meningen och i de fall som avses i 12 § tredje stycket, utföras av ett försäljningsställe den 1 april, den 1 juli och den 30 oktober varje kalenderår (överföringsdatum) i enlighet med stycke 3 och 9–11 §§. ...

2. Delstaterna skall inrätta försäljningsställena. Det skall finnas minst ett försäljningsställe i varje delstat. Verksamheten för ett försäljningsställe kan täcka ett område som sträcker sig över flera delstater. Privaträttsliga personer kan efter obligatorisk kontroll tillåtas driva ett försäljningsställe om
 - 1 de eller deras huvudmän är representativa yrkesorganisationer eller organisationer inom jordbruksnäringen, och
 - 2 om det inte föreligger några tvivel angående deras tillförlitlighet och lämplighet.
- ...
3. Referenskvantiteter för leverans kan endast överföras inom det överföringsområde som framgår av bilagan. ...”

Lagen om omsättningsskatt

- ⁸ I 14 § stycke 1 i 1999 års lag om omsättningsskatt (Umsatzsteuergesetz 1999, BGBl. 1999 I, s. 1270) (nedan kallad UStG), i den lydelse som är tillämplig i målet vid den nationella domstolen, föreskrivs följande: ”När en näringsidkare genomför skattepliktiga leveranser av varor eller tillhandahåller tjänster enligt 1 § stycke 1 punkterna 1 och 3 har denne rätt och – för det fall han genomför transaktionerna till förmån för en annan näringsidkare – även skyldighet att på begäran av den

sistnämnde utställa fakturor på vilka skattebeloppet anges separat.” Enligt 2 § stycke 3 i denna lag kan offentligrättsliga juridiska personer bedriva rörelse eller yrkesverksamhet endast inom ramen för sin näringsverksamhet och sin jord- eller skogsbruksverksamhet.

Lagstiftningen avseende Landesanstalt

- 9 Landesanstalt, som i rättsligt hänseende inträtt i stället för Landesanstalt für Ernährung (den delstatliga myndigheten med ansvar för livsmedel), inrättades inom ramen för 8 § stycke 2 ZAV. Den ansvarade för det enda försäljningsstället för mjölkkvoter som etablerats i delstaten Bayern, med ställning som offentligrättsligt organ anslutet till denna delstat.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 10 I målet vid den nationella domstolen föreligger en tvist mellan den bayerske jordbrukaren Franz Götz och Landesanstalt. I syfte att minska överskottet av komjölk centraliserade Landesanstalt anbuden från olika producenter för att kunna avgöra vilka av dessa som ville sälja referenskvantiteter för leverans och vilka som ville köpa sådana. Denna policy grundades på förordning nr 3950/92, enligt vilken de producenter vars levererade mjölkkvantiteter översteg en viss tröskel skulle betala en tilläggsavgift.
- 11 Följande system gällde för Landesanstalt under år 2001: De ”erbjudande” producenterna lämnade vid försäljningsstället för mjölkkvoter, för vissa bestämda datum, ett skriftligt anbud om försäljning av en referenskvantitet för leverans med

angivelse av pris. De "efterfrågande" producenterna undergick samtidigt ett motsvarande förfarande varvid de lämnade ett skriftligt anbud om att få köpa en viss referenskvantitet för leverans till ett önskat pris. Försäljningsstället för mjölkkvoter var till en början ansvarigt för att jämföra anbuden om försäljning respektive köp och att fastställa ett avvägt pris som på ett ungefär motsvarade det pris som de båda parterna begärt. I vissa fall sänktes samtligas krav. I anslutning till detta tilldelade försäljningsstället den nationella reserven 5 procent av de erbjudna referenskvantiteterna för leverans. Enligt de detaljerade uppgifter som den hänskjutande domstolen lämnat, av vilka det bland annat framgår att de belopp som skulle betalas överfördes till försäljningsstället för mjölkkvoter, överförde försäljningsstället de återstående referenskvantiteterna för leverans och överförde försäljningspriset.

- 12 Franz Götz, mjölkproducent och ägare av ett jordbruk i Bayern, lämnade år 2001 anbud på en referenskvantitet för leverans av 16 500 kilo till ett pris om högst 2 DEM per kilo. Landesanstalt meddelade honom den 3 april 2001 att hans anbud avseende köp hade godtagits den 1 april 2001 till ett avvägt pris om 1,58 DEM per kilo. Landesanstalt utställde en faktura i Franz Götz namn utan att specificera mervärdesskatten separat på densamma. Franz Götz, vars transaktion beskattades i enlighet med UStG, begärde att Landesanstalt skulle åläggas att upprätta en faktura på vilken mervärdesskatten angavs separat. Landesanstalt avslog denna begäran genom beslut av den 29 augusti 2001 och motiverade detta med att den var en offentlig myndighet och enbart en mellanhand.

- 13 Franz Götz väckte talan vid Finanzgericht München som med hänvisning till UStG biföll talan med motiveringen att Landesanstalt agerat som näringsidkare och under eget namn. Landesanstalt överklagade denna dom till Bundesfinanzhof som beslutade att förklara målet vilande och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Utgör ett så kallat försäljningsställe för mjölkkvoter, som inrättats av en delstat och varigenom referenskvantiteter för leverans överförs till mjölkproducenter mot vederlag,

- a ett stödorgan för jordbruket, i den mening som avses i artikel 4.5 tredje stycket i sjätte direktivet jämförd med punkt 7 i bilaga D till detta direktiv, när det bedriver verksamhet i enlighet med förordningar om en gemensam organisation av marknaden för dessa varor, eller utgör det
- b en personalbutik (Verkaufsstelle) i den mening som avses i artikel 4.5 tredje stycket i sjätte direktivet jämförd med punkt 7 i bilaga D till detta direktiv?

2) För det fall att den första frågan besvaras nekande:

- a Skall det överföringsområde som definierats av medlemsstaten, under sådana omständigheter varom det är fråga i målet vid den nationella domstolen, betraktas som den geografiskt relevanta marknaden vid prövningen av huruvida behandlingen av ett offentligrättsligt organs 'försäljningsställe för mjölkkvoter' som en icke skattskyldig person skulle leda till 'konkurrenssnedvridning av viss betydelse' i den mening som avses i artikel 4.5 andra stycket i sjätte direktivet, när både det statliga och det privata 'försäljningsstället för mjölkkvoter' överför referenskvantiteter för leverans mot vederlag?

- b) Skall det vid prövningen av huruvida behandlingen av ett offentligrättsligt organs 'försäljningsställe för mjölkkvoter' som en icke skattskyldig person skulle leda till en sådan 'konkurrenssnedvridning av viss betydelse' endast tas hänsyn till normalfallet för en överföring – som inte är knuten till ett visst område – (genom ett försäljningsställe), eller skall även andra typer av överföringar – som inte är knutna till ett visst område – (genom jordbrukare eller skattskyldiga) beaktas trots att det vid sådana överföringar endast är fråga om undantagsfall?"

Prövning av tolkningsfrågorna

Inledande anmärkningar

- 14 Domstolen påpekar inledningsvis att båda de frågor som Bundesfinanzhof har ställt vilar på premissen att överföringen mot vederlag av referenskvantiteter för leverans omfattas av tillämpningsområdet för sjätte direktivet. Såväl i den första frågan, huruvida klaganden i målet vid den nationella domstolen skall anses vara skattskyldig enligt bilaga D till sjätte direktivet, som i båda delarna i den andra frågan, avseende fastställandet av en "konkurrenssnedvridning av viss betydelse" som skulle kunna uppstå genom att Landesanstalt i egenskap av offentligrättsligt organ enligt artikel 4.5 i sjätte direktivet inte skall behandlas som skattskyldigt, förutsätts den verksamhet som bedrivs av ett försäljningsställe för mjölkkvoter, vare sig det skall betraktas som ett offentligrättsligt organ eller ett privaträttsligt företag, omfattas av sjätte direktivet.
- 15 Även om det i artikel 4 i sjätte direktivet anges ett mycket vitt tillämpningsområde för mervärdesskatt, är det endast verksamheter av ekonomisk art som omfattas av

denna bestämmelse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 juli 1996 i mål C-306/94, Régie dauphinoise, REG 1996, s. I-3695, punkt 15, och av den 26 maj 2005 i mål C-465/03, Kretztechnik, REG 2005, s. I-4357, punkt 18). För att artikel 4.5 i sjätte direktivet skall kunna tillämpas krävs närmare bestämt att det på förhand har konstaterats att den aktuella verksamheten är av ekonomisk karaktär (dom av den 26 juni 2007 i mål C-284/04, T-Mobile Austria m.fl., REG 2007, s. I-5189, punkt 48).

- 16 Mot bakgrund av detta skall det således avgöras, innan de ställda frågorna besvaras, huruvida överföringen mot vederlag av referenskvantiteter för leverans faktiskt utgör en ekonomisk verksamhet.
- 17 I detta avseende skall det erinras om att det av fast rättspraxis framgår att begreppet ekonomisk verksamhet är ett objektivt begrepp, i den betydelsen att verksamheten skall bedömas i sig, oberoende av syfte och resultat (se, bland annat, dom av den 26 mars 1987 i mål 235/85, kommissionen mot Nederländerna, REG 1987, s. 1471, punkt 8, och av den 21 februari 2006 i mål C-223/03, University of Huddersfield, REG 2006, s. I-1751, punkt 47).
- 18 I artikel 4.2 i sjätte direktivet definieras begreppet ekonomisk verksamhet som innefattande alla verksamheter av producenter, återförsäljare och personer som tillhandahåller tjänster, däribland utnyttjande av materiella eller immateriella tillgångar i syfte att fortlöpande vinna intäkter därav (domarna i de ovannämnda målen Régie dauphinoise, punkt 15, och T-Mobile Austria m.fl., punkt 33). Dessa senare kriterier, som avser verksamhetens fortlöpande karaktär och de intäkter som kan vinnas därav, gäller enligt rättspraxis inte enbart utnyttjandet av en tillgång utan samtliga transaktioner som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet. En verksamhet anses således i allmänhet vara ekonomisk när den är fortlöpande och utförs mot vederlag som utgår till den person som utfört transaktionen (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Nederländerna, punkterna 9 och 15).

- 19 Det skall i detta sammanhang påpekas att den verksamhet som är i fråga i målet vid den nationella domstolen består av att under ett bestämt regleringsår ta emot mjölkproducenters intentioner i syfte att göra det möjligt för dem som avser att låta sin produktion understiga den tröskel som satts för dem, att sälja de referenskvantiteter för leverans som de anser sig inte kunna använda, och för dem som i stället vill överskrida denna tröskel, att köpa motsvarande referenskvantiteter för leverans utan att påföras tilläggsavgifter enligt förordning nr 3950/92. Verksamheten innefattar också att utbud och efterfrågan skall förenas genom att ett avvägt pris åsätts, att de referenskvantiteter för leverans som sålts samlas in och fördelas på förvärvarna, samt att de belopp som överenskommits för överföringen av dessa referenskvantiteter tas emot och betalas ut. Av detta följer att den ifrågavarande verksamheten i enlighet med sjätte direktivet skall betraktas som ett tillhandahållande av en tjänst, på grundval av vilken utbud och efterfrågan hos mjölkproducenter möts och utmynnar i ett avvägt pris. Till skillnad från den verksamhet varom det var fråga i det mål som gav upphov till domen i det ovannämnda målet T-Mobile Austria m.fl. (punkt 43), verkar den här aktuella verksamheten i princip inte falla utanför en näringsidkares verksamhet.
- 20 Under dessa förhållanden ankommer det på den hänskjutande domstolen att bedöma huruvida den verksamhet varom det är fråga i målet vid den nationella domstolen, mot bakgrund av det system enligt vilket den i Tyskland var organiserad under år 2001, är att betrakta som fortlöpande och utförd mot vederlag, i den mening som avses i punkt 18 ovan.
- 21 Det ankommer likaså på den hänskjutande domstolen att i förekommande fall avgöra huruvida verksamheten vid försäljningsstället för mjölkkvoter bedrivs i syfte att inkassera detta vederlag (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise, punkt 15). Härvid skall det beaktas att mottagandet av arvoden inte i sig föranleder att en bestämd verksamhet skall betraktas som ekonomisk (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet T-Mobile Austria m.fl., punkt 45 och där angiven rättspraxis).
- 22 För det fall att den hänskjutande domstolen skulle finna att de båda kriterier som måste vara uppfyllda för att en verksamhet skall klassas som en ekonomisk

verksamhet, närmare bestämt att den är fortlöpande och att betalning erhålls som motprestation för verksamheten, inte är uppfyllda, skall den verksamhet varom det är fråga i målet vid den nationella domstolen, mot bakgrund av de förutsättningar under vilka den bedrevs i Tyskland under år 2001, inte betraktas som en ekonomisk verksamhet och således inte omfattas av tillämpningsområdet för sjätte direktivet.

- 23 För det fall att den hänskjutande domstolen emellertid skulle finna att de två ovannämnda kriterierna är uppfyllda, skall domstolen besvara de frågor som den hänskjutande domstolen har ställt enligt följande.

Den första frågan

- 24 Den hänskjutande domstolen har ställt sin första fråga för att få klarhet i huruvida ett försäljningsställe för mjölkkvoter kan betraktas som ett stödorgan för jordbruket i den mening som avses i artikel 4.5 tredje stycket i sjätte direktivet jämförd med punkt 7 i bilaga D till detta direktiv, eller som en personalbutik, i den mening som avses i artikel 4.5 tredje stycket i sjätte direktivet jämförd med punkt 12 i bilaga D till detta direktiv.

Huruvida ett försäljningsställe för mjölkkvoter kan betraktas som ett stödorgan för jordbruket

- 25 Vad gäller frågan om huruvida ett försäljningsställe för mjölkkvoter kan betraktas som ett stödorgan för jordbruket som genomför skattepliktiga transaktioner enligt punkt 7 i bilaga D till sjätte direktivet, erinrar domstolen om att dessa senare utgörs av de transaktioner som stödorgan för jordbruket genomför med avseende på jordbruksprodukter i enlighet med förordningar om en gemensam organisation av marknaden för dessa varor, varvid alla dessa tre kriterier skall vara uppfyllda.

- 26 Även om det i förevarande fall inte kan betvivlas att det av Landesanstalt inrättade försäljningsstället för mjölkkvoter bedriver verksamhet inom området för mjölk i enlighet med en lagstiftning om en gemensam organisation av marknaden, skall det konstateras att dess verksamhet inte avser mjölk utan referenskvantiteter för leverans. Det är således inte fråga om jordbruksprodukter i den mening som avses i punkt 7 i bilaga D till sjätte direktivet. Uppgiften för ett försäljningsställe för mjölkkvoter skiljer sig dessutom avsevärt från uppgiften för ett stödorgan för jordbruket, vars uppgift består av att själv köpa och återförsälja jordbruksprodukterna, något som varje näringsidkare skulle kunna göra, vilket bland annat medför lagerhållning, såsom är fallet inom bland annat området för spannmål (se dom av den 26 juni 2003 i målet Glencore Grain Rotterdam, REG 2003, s. I-6769). Logiken bakom skattskyldigheten i bilaga D till sjätte direktivet är således att en verksamhet som består av att fördela mjölkkvoter mellan producenterna inte omfattas av dess tillämpningsområde, eftersom centraliseringen av dessa senares intentioner inte utgör en sådan verksamhet som bedrivs av en näringsidkare som köper och återförsäljer jordbruksprodukter på marknaden.
- 27 Det försäljningsställe för mjölkkvoter som Landesanstalt driver utgör således inte ett stödorgan för jordbruket.

Huruvida ett försäljningsställe för mjölkkvoter kan betraktas som en personalbutik

- 28 Mot bakgrund av begreppet "Verkaufsstelle" i namnet på det försäljningsställe som avses i målet vid den nationella domstolen, uppkommer frågan om detta försäljningsställe inte är en personalbutik (Verkaufsstelle) i den mening som avses i punkt 12 i bilaga D till sjätte direktivet.

- 29 Domstolen erinrar i detta avseende om att gemenskapsbestämmelserna skall tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt mot bakgrund av de olika versionerna på Europeiska gemenskapens samtliga språk (se dom av den 7 december 1995 i mål C-449/93, Rockfon, REG 1995, s. I-4291, punkt 28, av den 2 april 1998 i mål C-296/95, EMU Tabac m.fl., REG 1998, s. I-1605, punkt 36, och av den 8 december 2005 i mål C-280/04, Jyske Finans, REG 2005, s. I-10683, punkt 31).
- 30 Enligt fast rättspraxis kan den formulering som använts i en av språkversionerna av en gemenskapsrättslig bestämmelse inte ensam ligga till grund för tolkningen av denna bestämmelse eller i detta hänseende tillmätas större betydelse än övriga språkversioner. Detta skulle strida mot kravet på en enhetlig tillämpning av gemenskapsrätten (se dom av den 12 november 1998 i mål C-149/97, Institute of the Motor Industry, REG 1998, s. I-7053, punkt 16).
- 31 I händelse av skillnader mellan de olika språkversionerna, skall bestämmelsen i fråga tolkas mot bakgrund av den allmänna systematiken i och syftet med de föreskrifter i vilka den ingår (se dom av den 9 mars 2000 i mål C-437/97, EKW och Wein & Co, REG 2000, s. I-1157, punkt 42, och av den 1 april 2004 i mål C-1/02, Borgmann, REG 2004, s. I-3219, punkt 25).
- 32 Den allmängiltiga karaktären av det tyska ordet "Verkaufsstelle" (plats för försäljning) finns till exempel inte i den franska versionen av punkt 12 i bilaga D till sjätte direktivet, i vilket ordet "économat" används, och inte heller i den engelska versionen, "staff shop", den spanska versionen, "economatos", eller den italienska

versionen, "spacci". Genom denna indikativa jämförelse kan det fastställas att med personalbutik i den mening som avses i punkt 12 i bilaga D avses ett organ som ansvarar för försäljning av olika produkter och varor till personalen vid det företag eller den myndighet som de tillhör. Detta är inte uppgiften för det förevarande försäljningsstället för mjölkkvoter, eftersom detta kontor ansvarar för att bidra till en jämn fördelning av referenskvantiteter för leverans, med avsikt att minska dessa, till fördel för varje producent.

33 Således framgår det av sjätte direktivets kontext, ändamål och systematik att det försäljningsställe för mjölkkvoter som Landesanstalt driver inte kan likställas med en personalbutik i den mening som avses i punkt 12 i bilaga D till sjätte direktivet.

34 Den första frågan skall således besvaras enligt följande: Ett försäljningsställe för mjölkkvoter är varken ett stödorgan för jordbruket i den mening som avses i artikel 4.5 tredje stycket i sjätte direktivet, jämförd med punkt 7 i bilaga D till detta direktiv, eller en personalbutik i den mening som avses i artikel 4.5 tredje stycket i sjätte direktivet, jämförd med punkt 12 i bilaga D till detta direktiv.

Den andra frågan

35 Den hänskjutande domstolen har ställt sin andra fråga för att få klarhet i huruvida det av medlemsstaterna definierade området för överföring av referenskvantiteter för leverans (nedan kallat överföringsområdet) utgör den aktuella geografiska

marknaden för prövningen av huruvida behandlingen av ett offentligrättsligt organs försäljningsställe för mjölkkvoter som en icke skattskyldig person skulle leda till "konkurrenssnedvridning av viss betydelse" i den mening som avses i artikel 4.5 andra stycket i sjätte direktivet, och om det vid denna prövning skall tas hänsyn till endast normalfallet för en överföring, eller om även andra typer av överföringar som inte är knutna till ett visst område skall beaktas.

Yttranden som har inkommit till domstolen

- ³⁶ Landesanstalt anser att den relevanta geografiska marknaden, i den mening som avses i artikel 4.5 andra stycket i sjätte direktivet, utgörs av överföringsområdet såsom detta definieras av medlemsstaten. Den anser att endast normalfallet för en överföring av referenskvantiteter för leverans som inte är knutna till ett visst område, skall beaktas.
- ³⁷ Enligt Franz Götz utgörs den relevanta geografiska marknaden inte av överföringsområdet för det offentligrättsliga organ som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, utan av alla överföringsområden såsom dessa definierats av medlemsstaten. Dessutom skall inte enbart normalfallet för en överföring av referenskvantiteter för leverans beaktas, utan även andra överföringar som inte är knutna till ett visst område.
- ³⁸ Den tyska regeringen har för det första anfört att de statliga försäljningsställena för mjölkkvoter inte är underkastade mervärdesskatt, för det andra att den relevanta geografiska marknaden är överföringsområdet såsom detta definierats av medlemsstaten, och för det tredje att det inte finns någon potentiell konkurrenssituation

mellan de olika försäljningsställena för mjölkkvoter. Vad gäller den andra delen av den andra frågan har denna regering intagit samma position som Landesanstalt.

39 Förenade kungarikets regering har anfört att det under sådana omständigheter som är i fråga i målet vid den nationella domstolen inte finns något utbud eller någon efterfrågan som överskrider det geografiska område som motsvarar ett överföringsområde och som kan påverka detta område. Således är varje överföringsområde en avskild geografisk marknad. Den har inte anfört några synpunkter avseende den andra delen av den andra frågan.

40 Slutligen har kommissionen gjort gällande att den relevanta geografiska marknaden motsvarar överföringsområdet såsom detta definieras av medlemsstaten. Kommissionen anser vidare att inte enbart det fall skall beaktas, i vilket ett försäljningsställe för mjölkkvoter överför referenskvantiteter för leverans som inte är knutna till ett visst område, utan i stället samtliga fall av överföring som sker mot bakgrund av möjligheten för förvärvare av konkurrerande tjänster att dra av den ingående mervärdesskatten.

Domstolens svar

41 Det skall inledningsvis understrykas att det i artikel 4.5 i sjätte direktivet föreskrivs ett undantag för offentligrättsliga organ som är verksamma i egenskap av offentliga myndigheter, och att båda dessa förutsättningar skall vara uppfyllda (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 juli 1985 i mål 107/84, kommissionen mot Tyskland, REG 1985, s. 2655, och domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Nederländerna, punkterna 20 och 21).

- 42 Av detta följer att det endast är när det offentligrättsliga organet agerar inom ramen för sin behörighet att utöva offentlig makt som det i syfte att behålla mervärdesskatteneutraliteten skall bedömas huruvida behandlingen av detta organ som en icke skattskyldig person kan leda till en "konkurrenssnedvridning av viss betydelse".
- 43 Om det antas att Landesanstalt agerar inom ramen för sin behörighet att utöva offentlig makt, skall det konstateras att det av handlingarna i målet vid domstolen liksom av de yttranden som framförts vid förhandlingen framgår att överföringen av referenskvantiteter för leverans inte kan företas av någon annan näringsidkare än försäljningsställena.
- 44 Det framgår nämligen av de omständigheter som den hänskjutande domstolen har tillhandahållit att en reglerad överföring mot vederlag i den mening som avses i 8 § ZAV, endast kan företas av ett statligt eller privat försäljningsställe för mjölkkvoter. Även om det i 8 § stycke 2 ZAV föreskrivs att ett försäljningsställe för mjölkkvoter kan bedriva verksamhet i ett område som sträcker sig över flera delstater och, omvänt, att en delstat kan ha flera försäljningsställen för mjölkkvoter, är detta endast av hänsyn till olikheten mellan delstaterna, både vad gäller deras yta och antalet mjölkproducenter som är verksamma på respektive delstats område. Privata näringsidkare som är mervärdesskattskyldiga kan ändå inte överföra referenskvantiteter för leverans inom ett överföringsområde. Det framgår dessutom av 8 § stycke 3 ZAV att referenskvantiteter för leverans endast kan överföras inom ett överföringsområde. Således föreligger det inom ett bestämt överföringsområde inte någon konkurrenssituation i den mening som avses i artikel 4.5 i sjätte direktivet, och det är därför detta område som utgör den relevanta geografiska marknaden vid

bedömningen av huruvida det föreligger en konkurrenssnedvridning av viss betydelse.

45 Vad gäller de övriga fall av överföring som räknas upp i 8 § stycke 1 ZAV och som äger rum utan hjälp av försäljningsställen för mjölkkvoter, skall det påpekas att dessa, i likhet med vad som erinrats vid förhandlingen, äger rum under mycket speciella förhållanden. Här avses bland annat överföringar vid arv, giftermål och verksamhetsöverlåtelser, vilka inte har affärsmässig anknytning utan har sitt ursprung i en juridisk omständighet som endast indirekt ger upphov till överföring av referenskvantiteter för leverans. Det kan således inte föreligga någon konkurrens i den mening som avses i artikel 4.5 i sjätte direktivet mellan försäljningsställena för mjölkkvoter och de producenter som genomför en sådan överföring av referenskvantiteter för leverans som omfattas av de fall som avses i 8 § stycke 1 ZAV, eftersom dessa är så specifika att det är föga troligt att en mjölkproducent skulle besluta sig för att uppfylla villkoren för en sådan överföring, till exempel genom att köpa ett jordbruk, endast för att erhålla referenskvantiteter för leverans på ett annat sätt än genom ett försäljningsställe för mjölkkvoter.

46 Den andra frågan skall således besvaras enligt följande: Den omständigheten att ett försäljningsställe för mjölkkvoter behandlas som en icke skattskyldig person med avseende på den verksamhet eller de transaktioner som detta genomför i egenskap av offentlig myndighet i den mening som avses i artikel 4.5 i sjätte direktivet, medför inte en konkurrenssnedvridning av viss betydelse, eftersom försäljningsstället i ett sådant fall som i målet vid den nationella domstolen inte konfronteras med privata näringsidkare som tillhandahåller tjänster som konkurrerar med de offentliga tjänsterna. Då detta antagande gäller för samtliga försäljningsställen för mjölkkvoter som är verksamma i ett överföringsområde, såsom detta definieras av den berörda medlemsstaten, skall detta område anses utgöra den relevanta geografiska marknaden vid bedömningen av huruvida det föreligger en konkurrenssnedvridning av viss betydelse.

Rättegångskostnader

⁴⁷ Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

- 1) Ett försäljningsställe för mjölkkvoter är varken ett stödorgan för jordbruket i den mening som avses i artikel 4.5 tredje stycket i rådets sjätte direktiv 77/388/EEG av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter – Gemensamt system för mervärdesskatt: enhetlig beräkningsgrund, i dess lydelse enligt rådets direktiv 2001/4/EG av den 19 januari 2001, jämförd med punkt 7 i bilaga D till detta direktiv, eller en personalbutik i den mening som avses i artikel 4.5 tredje stycket, jämförd med punkt 12 i bilaga D till detta direktiv.
- 2) Den omständigheten att ett försäljningsställe för mjölkkvoter behandlas som en icke skattskyldig person med avseende på den verksamhet eller de transaktioner som detta genomför i egenskap av offentlig myndighet i den mening som avses i artikel 4.5 sjätte direktivet 77/388/EEG, i dess lydelse enligt direktiv 2001/4/EG, medför inte en konkurrenssnedvridning av viss

betydelse, eftersom försäljningsstället i ett sådant fall som i målet vid den nationella domstolen inte konfronteras med privata näringsidkare som tillhandahåller tjänster som konkurrerar med de offentliga tjänsterna. Då detta antagande gäller för samtliga försäljningsställen för mjölkkvoter som är verksamma i ett överföringsområde, såsom detta definieras av den berörda medlemsstaten, skall detta område anses utgöra den relevanta geografiska marknaden vid bedömningen av huruvida det föreligger en konkurrenssnedvridning av viss betydelse.

Underskrifter